

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Umarov Sardor Yakubovich</i> QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
<i>Atamuratova Dilafroz Rashidovna</i> XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
<i>Mansurov Ulug‘Bek</i> XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
<i>Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova</i> XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
<i>Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat</i> O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOYIY, MADANIY VA TA‘LIMIY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
<i>Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li</i> QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
<i>Quranboyeva Sevinchoy</i> SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOYIY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
<i>Mamajanov Azizbek</i> SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
<i>Baxritdinov Jasurbek</i> AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
<i>Aliqulov Ramazon</i> TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOYIY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> 1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
<i>Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi</i> YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
<i>Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li</i> JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOYIY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83

Dilfuza Muxammadinovna Nasretdinova
TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI 84-89

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Ollanazarov Bekmurod
INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA
INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH:
NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA 90-100

Umronov Eldorbek Sodirovich
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY
YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI 101-107

Tangirkulov Bekzod
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISHNI
TAKOMILLASHTIRISH 108-115

Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li
TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH
KO'RSATKICHLARI TIZIMI 116-125

Ergashev Uyg'un Jabborovich
KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI,
SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING
AHAMIYATI 126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Nosirxo'jayeva Gulnora
AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI 132-136

Panjiyev Suhrob
HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI 137-143

Gadoeva Lobar
IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI . 144-148

Djurayeva Nigora
SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF
CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA 149-158

Юлдашев Фаррух Абдурахманович
ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ 159-167

Mengliqulov Umid Mamadiyevich
MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY
KONTEKSTDA TAHLILI 168-173

To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich
MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR 174-178

Toirov Ilhom
IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR 179-183

Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla
GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT
BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR 184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyoiddinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhlikovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборова Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhridin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDA KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSH DAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIY SAN'AT, ARXITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

THEORETICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING STUDENTS' TECHNICAL CREATIVITY

Madaminova Mavjuda Erkinovna

Independent researcher, Fergana State University

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the theoretical foundations for developing students' technical creativity. Technical creativity is understood as the ability of young people to form engineering-technical thinking, propose innovative ideas, and implement them in practice. The author theoretically examines the concept of technical creativity, its essential characteristics, stages of development, and its significance in the educational process. The article also explores the potential for fostering students' technical creativity through pedagogical technologies, integrated learning activities, project-based work, and interactive methods. It highlights the importance of factors such as motivation, personal initiative, the creation of problem-based situations, and the encouragement of creative thinking in the development of technical creativity. Based on the research findings, effective methodological recommendations are proposed to enhance the development of technical creativity. This article serves as a valuable theoretical and practical resource for training creative, problem-solving, and innovation-oriented professionals in the higher education system.

Keywords: creativity, inventiveness, innovation, technical creativity, creative activity, technical innovation, technological education.

TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Madaminova Mavjuda Erkinovna

Farg'ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalar texnik ijodkorligini rivojlantirishning nazariy asoslari keng yoritilgan. Texnik ijodkorlik — bu yoshlarning muhandislik-texnik fikrlashini shakllantirish, amaliyotda innovatsion g'oyalarni ilgari surish va ularni hayotga tatbiq eta olish qobiliyatidir. Muallif tomonidan texnik ijodkorlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning shakllanish bosqichlari, ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik texnologiyalar, integratsiyalashgan o'quv faoliyati, loyihaviy ishlar va interfaol usullar orqali talabalarni texnik ijodkorlikka yo'naltirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada texnik ijodkorlikni rivojlantirishda motivatsiya, shaxsiy faollik, muammoli vaziyatlar yaratish va ijodiy fikrlashni rag'batlantirish kabi omillar muhim ahamiyat kasb etishi alohida ta'kidlangan. Tadqiqot natijalariga asoslanib, texnik ijodkorlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali uslubiy tavsiyalar ilgari surilgan. Mazkur maqola oliy ta'lim tizimida ijodiy fikrlaydigan, muammolarni mustaqil hal eta oladigan, innovatsion yondashuvga ega kadrlarni tayyorlashda nazariy va amaliy jihatdan muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ijod, ixtirochilik, kreativlik, texnik ijodkorlik, ijodiy faoliyat, texnik kreativlik, texnologik ta'lim.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N83>

Kirish. Talabalarda texnik ijodkorlikni rivojlantirish uchun boshqalardan farqli o'laroq, qo'shimcha mustaqil izlanishga intilishi, tasavvur va ijodiy qobiliyatlarini kengaytirishga bo'lgan ehtiyoji, tarixiy va zamonaviy adabiyotlarni erkin va ilmiy tahlil qilishga layoqatli bo'lishi, dunyodagi yangiliklardan xabardor bo'lishi, bu borada ommaviy axborot vositalari hamda internet tarmoqlaridan oqilona foydalanishga odatlanishi zarur. Shuningdek, ta'lim

jarayonida erkin fikr yuritishi, yangi bilimlarni qiziqish va ichki ehtiros bilan o'zlashtirishi, o'z faoliyatini muntazam nazorat qilib borishi talab etiladi.

Bizning mualliflik ta'rifimizga ko'ra, texnik ijodkorlik — bu shaxsning muammolarni hal etish va texnologik yechimlarni ishlab chiqish uchun zarur bo'lgan ijodiy salohiyatining ifodasidir. Texnik ijodkorlik nafaqat yangi texnologiyalarni yaratishni, balki mavjud texnologik vositalarni yanada samarali va maqbul shaklda qo'llashni ham o'z ichiga oladi. Har qanday innovatsiyaning asosi aynan texnik ijodkorlikdir.

Innovatsiyalar paydo bo'lishi uchun insonlar ilgari yaratilgan tajribalarni tahlil qilib, undan foydali xulosalar chiqaradi. Masalan, har yili dunyoda minglab yangi qurilmalar, dasturiy mahsulotlar va texnik vositalar paydo bo'ladi. Ular inson hayotini soddalashtiradi, mehnat unumdorligini oshiradi va ijodiy ehtiyojlarga mos javob beradi.

Materiallar va metodlar. Ijodkorlik tushunchasi o'z mohiyatiga ko'ra, yangilik yaratish, mavjud tasavvurlardan farqli, original va ahamiyatli obrazlar, g'oyalarni ishlab chiqish bilan bog'liqdir. A.V. Petrovskiy ijodiy tasavvur haqida shunday ta'rif beradi: "Yaratuvchi tasavvur – bu shunchaki yangicha fikrlash emas, balki asl va qimmatli mahsulotlarda ifodalanuvchi yangi tasvirlarni mustaqil ravishda yaratish qobiliyatidir" [3].

Nufuzli tadqiqotchi N. Muslimov esa quyidagi fikrni ilgari suradi: "Rivojlantirish va tarbiya – bu individga nisbatan yagona maqsadga yo'naltirilgan holda ta'sir etadi. Bunda rivojlantirish mavjud sifatlarni takomillashtirishga xizmat qilsa, tarbiya esa jamiyatda qabul qilingan axloqiy me'yorlar asosida hali shakllanmagan sifatlarni vujudga keltirishga qaratiladi" [4]. Ushbu yondashuvdan kelib chiqib, shuni ta'kidlash mumkin: ijodiy tasavvurni rivojlantirish – bu shaxsning jamiyatda o'z imkoniyatlarini to'la ro'yobga chiqarishiga xizmat qiluvchi, mavjud bilimlar bazasida yangilik yaratish faoliyatini ifodalaydi.

Texnik ijodkorlik jarayoni bir necha bosqichdan iborat: avval g'oya shakllanadi, keyin esa bu g'oyani aniqlashtirish, loyiha shaklida ifodalash va amaliyotga joriy qilish uchun rejalashtirish bosqichi keladi. So'ngra, eksperimentlar o'tkazish, prototiplar yaratish va ularni sinovdan o'tkazish bosqichlari amalga oshiriladi.

Mazkur jarayonni muvaffaqiyatli olib borish uchun ta'lim va uzluksiz o'rganish muhim o'rin tutadi. Shaxs o'z qobiliyatlarini kengaytirish maqsadida doimiy ravishda yangi bilimlarni egallashi, zamonaviy metodlarni o'zlashtirishi, amaliy tajriba to'plashi kerak. Shu bilan birga, erkin fikrlash imkonini beruvchi innovatsion muhitni shakllantirish ham muhimdir: masalan, jamoaviy hamkorlikni rag'batlantirish, ochiq muloqot va fikr almashuviga sharoit yaratish kabi.

Texnik ijodkorlik — zamonaviy jamiyatda muhim konsepsiya bo'lib, u insonlarga muammolarni hal qilish imkonini beradi va ilmiy-texnik taraqqiyotning yetakchisidir.[1] Ijodkorlik evaziga biz har kuni yangi g'oyalar bilan yuzma-yuz bo'lamiz; kundalik hayotda turli innovatsiyalarni sinovdan o'tkazamiz va ulardan samarali foydalanamiz. Demak, texnik ijodkorlik nafaqat texnika yoki ilm-fan sohasida, balki hayotning barcha jabhalarida katta ahamiyatga ega.

Muhokama va natijalar. Talabalik davrida kreativlikni rivojlantirishning asosiy jihatlaridan biri — bu davrda yo'naltirilgan kasbiy kreativlik shakllanishidir. Ya'ni, kasbiy faoliyatga intilish motivatsiyasi talaba shaxsining bilim olishdagi faolligini oshiradi, o'z hayot tarzini belgilashga yordam beradi. Har qanday shaxs kasbiy bilimlari ortidan muayyan faoliyat tajribasini egallaydi. Shu bois, har bir shaxs o'z kreativlik salohiyatini rivojlantirish orqali kasbiy faoliyatini shakllantirishi va takomillashtirishi zarur.

Talabalar bu kabi tajribalarni oliy ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya olish jarayonida o'zlashtirib, butun hayoti davomida boyitib boradilar. Shu bois, ta'lim jarayonida faqat nazariy bilimlar emas, balki kasbiy kompetensiyalarni ham egallash, shaxsiy kreativ salohiyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Ijodiy faoliyatni shakllantirish va ijodkor shaxsni tarbiyalash bosqichlarini Sh.S. Sharipov psixofiziologik asosda bir necha bosqichga ajratadi. Unga ko'ra, birinchi bosqich — havas bo'lib, ehtiyojning eng oddiy shakli sanaladi va ongli ravishda boshqariladi. Ikkinchi bosqich — xohish, u ham ongli tarzda shakllanadi va shaxsning narsa yoki hodisaga bo'lgan ijobiy munosabatini bildiradi. Uchinchi bosqich — qiziqish bo'lib, xohish va unga doir tushunchalarning birikmasi asosida yuzaga keladi. Qiziqish hayotdagi tashqi ta'sirlar, shaxsiy faoliyat hamda ta'lim-tarbiya jarayonining natijasida shakllanadi.[2]

Bunday jarayonlarda diqqat, idrok, xotira, fikrlash, tasavvur, sezgi va iroda kabi psixologik omillar muhim rol o'ynaydi. Zehnli, topqir, sinchkov, izlanuvchan, faol shaxslar mustaqil va ijodiy faoliyatga tayyor bo'ladi. Ta'lim jarayonining aynan shunday asosda tashkil etilishi pedagog va talaba o'rtasidagi muloqotni individual va differensial yondashuv asosida amalga oshiruvchi innovatsion texnologiyalarni joriy qilishni talab etadi.

Pedagogik innovatsiyalarning samarali joriy etilishi uchun ijodiy faoliyatning turli yo'nalishlaridan foydalanish muhim:

- Ma'naviy ijodkorlik — bu pedagog va talaba o'rtasida axloqiy-ruhiy sohada yangi sifat ko'rsatkichlariga erishishni ko'zlovchi noyob yondashuv;
- Didaktik ijodkorlik — bu o'quv materiallarini tanlash, loyihalashtirish va yangi o'zlashtirish usullarini ishlab chiqishga asoslangan ijodiy faoliyat turi;
- Texnologik ijodkorlik — bu pedagogik jarayonni to'liq qamrab oluvchi, yangi tizimlar, metod va texnikalarni ishlab chiqish orqali yuqori natijalarga erishishni ko'zlovchi murakkab faoliyat turi;
- Tashkiliy ijodkorlik — bu rejalashtirish, nazorat qilish, resurslarni safarbar etish, tashqi muhit bilan aloqalarni yo'lga qo'yish va boshqaruv jarayonlarida yangi yondashuvlarni joriy etishni o'z ichiga oladi.[5]

Shu nuqtai nazardan, bizning tadqiqotimizda pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvni joriy etishda aynan didaktik va tashkiliy ijodkorlik elementlariga tayanish maqsadga muvofiqdir. Ijodiy faoliyatda insonning nafaqat aqliy va psixologik, balki madaniy, estetik va axloqiy xususiyatlari ham muhim omil hisoblanadi.

Angliyalik olim Hayes shunday fikr bildiradi: "Ijodkor va oddiy inson o'rtasida keskin kognitiv tafovut yo'q. O'rtachadan yuqori intellekt va zarur ko'nikmalarga ega inson buyuk asar yaratishga qodir. "Shundan xulosa qilish mumkinki, aslida har birimizda ijodiy faoliyatga zarur bo'lgan salohiyat mavjud. Faqatgina boy tasavvur, mustahkam intilish va maqsadga yo'naltirilgan mehnat orqali bu salohiyatni yuzaga chiqarishimiz mumkin.[6]

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda ijodiy faoliyatning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ijodiy tasavvur qilish – bu jarayonning asosiy omillaridan biridir. Chunki aynan ijodiy tasavvur orqaligina voqelikning yangi va muhim jihatlarini anglash, kashf etish imkoniyati yuzaga keladi.

Tahliliy yondashuvlar va ilmiy-tadqiqot natijalarining konseptual hamda empirik asoslari shuni ko'rsatadiki, talabalarda texnik ijodkorlikni rivojlantirishda quyidagi tarkibiy omillar muhim o'rin tutadi:

- Talabaning kasbiy faoliyatiga nisbatan pedagogik-psixologik yo'naltirilganligi, o'z bilim, ko'nikma va malakalarini amaliyotda qo'llashga tayyorligi, bo'lajak kasbiy muvaffaqiyatlarga intilish ehtiyoji bilan bog'liq motivatsion-axloqiy komponent;
- Bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish darajasi, shaxsning bilish faoliyati, mustaqilligi, nostandart tafakkur tarzi va ijodiy fantaziyasini shakllantiruvchi kognitiv komponent;
- Kasbiy faoliyatda o'zini rivojlantirish, bilimlarni amaliyotga tatbiq qilish, muammoli vazifalarni ijodiy hal etish, faoliyat natijalarini tahlil qilish va baholashga asoslangan amaliy faoliyat komponenti, bu esa o'z navbatida zamonaviy va ijodiy ta'lim muhiti mavjud bo'lishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Talabalarda texnik ijodkorlikni rivojlantirishda quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim ahamiyatga ega:[4]

- Ta'lim jarayonida talabani faoliyat subyekti sifatida shakllantirishga xizmat qiluvchi real pedagogik vaziyatlarni modellashtirish;
- Mavjud bilimlar asosida ichki mantiqiy aloqalarni ko'ra olishni ta'minlovchi didaktik vositalarni loyihalash va amaliyotga tatbiq qilish;
- Auditoriyada talabalarining bilish faoliyati, fikr almashinuvi va erkin ijodiy fikrlash imkoniyatini yuzaga keltiruvchi ta'lim muhitini yaratish;
- Professor-o'qituvchilarning interfaol o'qitish uslublari va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish kompetensiyasini oshirish.

Oliy ta'lim muassasalari talabalarida texnik ijodkorlikni rivojlantirish mazmuni, asosan, ularning ijodiy qobiliyatlarini harakatga keltirish, faollashtirish va takomillashtirish jarayonlariga yo'naltiriladi. Talabalarining kreativ salohiyati darajasini belgilovchi mezonlar asosida ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:[7]

1. *Moslashuv bosqichi* – odatda birinchi va ikkinchi bosqich talabalarini qamrab oladi. Bu davrda talaba yangi ijtimoiy rolni anglaydi va bu jarayon pedagogik faoliyatga barqaror munosabat shakllanishi, kasbiy vazifalarni tushunib yetish bilan tavsiflanadi. Shu sababli aynan ushbu bosqich – kommunikativ, perspektiv hamda ilmiy-bilish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun eng maqbul davr hisoblanadi.

2-bosqich (reproduktiv-ijodiy bosqich)

Mazkur bosqich oliy ta'lim muassasalarining ikkinchi kurslarini qamrab oladi va talabani ta'lim-tarbiyaviy jarayonning faol ishtirokchisiga aylanish intilishi asosida shakllanadi. Bu davrda talabada pedagogik voqelikka nisbatan barqaror qadriyatli munosabat vujudga keladi. Psixologik-pedagogik bilimlarning ahamiyati ortadi va pedagogik jarayon ishtirokchilari o'rtasida subyekt-subyekt munosabatlarini shakllantirishga intilish yaqqol ko'zga tashlanadi. Talabalar o'qituvchini o'zlarining kasbiy hamkorlari sifatida qabul qila boshlaydilar.

Mazkur bosqichda pedagogik faoliyatning umumiy maqsad va vazifalari belgilangan bo'lsada, bu faoliyatning aniq yo'nalishi va mezonlari hali shakllanmagan bo'ladi. Reproduktiv faoliyat doirasida ijodiy faollikning namoyon bo'lishi, asosan, tashkiliy, surgestiv, ekspressiv va tadqiqotchilik qobiliyatlari asosida shakllanadi hamda rivojlanadi. Bu esa ijodiy potensialning muayyan asosda rivoj topishi uchun qulay imkoniyatlar yaratadi.

3-bosqich (ijodiy-reproduktiv bosqich)

Bu bosqich oliy ta'lim muassasasining uchinchi kursini qamrab oladi. Talabalarining bu davrdagi asosiy xususiyatlari ularning shakllangan pedagogik idealga muvofiq bo'lishga

intilishida namoyon bo'ladi. Ular nazariy va amaliy faoliyat davomida yuzaga keladigan axborot-tahliliy, baholash, konstruktiv va prognostik muammolarni mustaqil hal qila olish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Ijodiy faoliyat bu bosqichda standart pedagogik vaziyatlarda yangi yondashuvlar, yangicha yechimlar topishga qaratilgan bo'lib, reproduktiv xarakterga ega. Mazkur davrda talabada didaktik, tashkiliy va ijodiy qobiliyatlarning shakllanishi uchun optimal sharoitlar yaratiladi.

4-bosqich (ijodiy bosqich)

Bu bosqich oliy ta'lim muassasasining to'rtinchi kursini o'z ichiga oladi va ijodiy qobiliyatlarni cheksiz rivojlantirish imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Bu davr kasbiy faoliyatning maqsadi, yo'nalishi va usullarini anglab yetish, psixologik-pedagogik bilimlarning moslashuvchanligi (mobilligi) bilan tavsiflanadi. Talaba yangi ta'lim va tarbiya texnologiyalarini izlab topish, ularni amaliyotga joriy etishga doimiy intiladi.

Ijodiy faollik turli shakllarda namoyon bo'ladi, jumladan, pedagogik improvizatsiya, pedagogik intuitsiya va boshqalar ko'rinishida. Bu esa kasbiy o'sish va ijodiy yondashuvlarni mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Talabalarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish metodlari va shakllari

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonini tashkil etishning umumiy metodlarini aniqlash, tadqiq qilinayotgan muammoni ilmiy asosda anglash zaruratini bildiradi. Bu jarayonda biz "umumiy metodlar" ostida talaba faoliyatini pedagogik boshqarish usullarini tushunamiz. Bular bilimga oid, mehnatga oid, ijtimoiy, axloqiy, o'yinli, sportga oid, badiiy-estetik, ekologik va boshqa yo'nalishlardagi metodlardir.

Ushbu metodlar talabalarning kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda qo'llaniladigan moddiy va ma'naviy madaniyat vositalari sifatida namoyon bo'ladi. Oliy ta'lim muassasalarida ushbu jarayon tarbiyaning ajralmas qismi hisoblanganligi sababli, tarbiya metodlarining yangicha asosda tasnifi amalga oshirilishi kerak. Bu jarayonda ta'sirchanlikka ega bo'lgan asosiy uch guruh metodlarni ajratish mumkin.

Faoliyat shakllari

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonida foydalaniladigan shakllar ikki turga bo'linadi:

1. *Auditoriya mashg'ulotlari shakllari* – muammoli ma'ruzalar, muammoli seminarlar va boshqalar.
2. *Auditoriyadan tashqari shakllar* – evristik suhbatlar, ko'rgazmalar, tanlovlar, badiiy ijod, ekskursiyalar, turli mehnat turlari va h.k.

Bunda bir shakl turli vositalar bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llanishi mumkin. Masalan, konferensiya – bu shakl bo'lib, u filologik, pedagogik, matematik va boshqa vositalar bilan birlashtiriladi. Aksincha, bir vosita asosida turli tadbir shakllari tashkil etilishi mumkin – masalan, ko'rgazma, tanlov, to'garak va boshqalar.

Shakl va vositalarning to'g'ri tanlanishi kasbiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonini samarali va optimallik bilan boshqarish imkonini beradi.

Xulosa. Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida muammo bo'yicha mavjud ilmiy manbalarning tahlili quyidagi holatlarni aniqlash imkonini berdi:

1. Talabalarning kasbiy-shaxsiy shakllanishi bilan bog'liq ko'plab tadqiqotlar olib borilgan bo'lsa-da, aynan ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalasiga bag'ishlangan mustaqil

- ilmiy tadqiqotlar yetarli darajada amalga oshirilmagan. Bu esa muammoning dolzarbligini va ilmiy o'rganish zaruriyatini ko'rsatadi.
2. Xorijdagi va mamlakatimizdagi pedagog hamda psixolog olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda "kreativlik" atamasi ko'pincha "ijodkorlik" yoki "pedagogik ijodkorlik" tushunchalari bilan sinonim tarzida talqin etilgan. Biroq, kreativlikning o'ziga xos mohiyati, ya'ni u ijodkorlikning tarkibiy elementi yoki boshlang'ich bosqichi ekani to'g'risida yetarlicha asoslangan ilmiy mulohazalar mavjud emas.
 3. Ayniqsa, talabalarda kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish muammosi mustaqil tadqiqot obyekti sifatida chuqur o'rganilmagan. Bu holat, o'z navbatida, talabalarda kasbiy faoliyatga yo'naltirilgan ijodiy qobiliyatlar tuzilmasini ishlab chiqish, interfaol ta'lim metodlari va innovatsion pedagogik texnologiyalar imkoniyatlaridan samarali foydalanish orqali ushbu jarayon samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan kompleks pedagogik tizimni amaliyotga joriy etish zarurligini asoslaydi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Sharipov Sh.S. O'quvchilar kasbiy ijodkorligi uzviyligini ta'minlashning nazariyasi va amaliyoti. Ped.fan.dok.diss. – Toshkent: TDPU, 2012. – B. 38.
2. Hayes J. Cognitive processes in creativity. In J.Glover, R.Ronning, C.Reynolds, Handbook of creativity, - New York: Plenum, 1989.
3. Петровский А.В. сост. [Мироненко](#) В.В. Хрестоматия по психологии: учебное пособие / – Москва: Просвещение, 2007. – -Б.345.
4. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. Ped. fan. dokt. diss. – Toshkent, 2007. – B. 61.
5. Runco, Mark A. *Creativity: Theories and Themes—Research, Development, and Practice*. Academic Press, 2007.
6. Torrance, E. Paul. *Guiding Creative Talent*. Prentice-Hall, 1962.
7. Guilford, J.P. "Creativity." *American Psychologist*, vol. 5, no. 9, 1950, pp. 444–454.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).